

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α1.

- Μαγικός συμβολικός αριθμός 3 – απόσπασμα 4 [21] 14 -16 «Καν σε ναό . . . τό γάλα τῆς μητρός μου.»
- Ιαμβικός 15σύλλαβος στίχος με ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία.
Απόσπασμα 4 [21] στίχος 4
« Κυπαρισσένιο ανάερα τ' ανάστημα σηκώνει»
- Σχήμα – αδιανόητου καθ' υπερβολή
«Τότε από φῶς μεσημερνό ἢ νύχτα πλημμυρίζει» Απόσπασμα 4, στίχος 7

Β1. Στους στίχους 10 – 14 του αποσπάσματος 3 [20] η αφήγηση επικεντρώνεται στην οπασία της Φεγγαροντυμένης. Παρουσιάζεται να αναδύεται σαν μια άλλη Αφροδίτη από το σημείο της θάλασσας όπου καθρεφτιζόταν το φεγγάρι (εσειότου τ' ολοστρόγγυλο και λαγαρό φεγγάρι) με κύριο χαρακτηριστικό το φως που την περιλούζει. Συγκεκριμένα στο στίχο « Ἔτρεμε τό δροσάτο φῶς στή θεϊκιά θωριά της», με τη μεταφορά δίνεται έμφαση στην επίδραση της Φεγγαροντυμένης στο φως του φεγγαριού που τρεμοπαίζει περιλούζοντάς την, ενώ με τη «θεϊκιά θωριά» το φως φαίνεται να έρχεται από ψηλά και θα μπορούσε να χαρακτηριστεί φως που ταυτίζεται με το θείο.

Επιπλέον, αποδίδονται οι ανταύγεες του φωτός του φεγγαριού στη μορφή της με σχήμα ασυναίσθησίας, αφού ο ήρωας αντιλαμβάνεται το φως και με την αίσθηση του θερμού – ψυχρού και με την αίσθηση της όρασης.

- Στους στίχους 1 – 2 του αποσπάσματος 4 [21] τα αστέρια προσωποποιημένα παρουσιάζονται να γεμίζουν αγαλλίαση και να τη λούζουν με το εκθαμβωτικό τους φυσικό φως χωρίς όμως να την καλύπτουν. Μάλιστα η χαρά των αστεριών εκφράζεται με πολλά «α» του στίχου 1 – 2.
- Στο στίχο 7 «Τότε από φῶς μεσημερνό ἢ νύχτα πλημμυρίζει» το μεταφυσικό φως που εκπέμπει η Φεγγαροντυμένη μεταμορφώνει τη νύχτα σε καταμεσήμερο, πλημμυρίζοντάς την με το φως του πάμφωτου μεσημεριανού ήλιου.
- Στο στίχο 8 «Κι ἢ χτίσις ἔγινε ναός πού ὀλοῦθε λαμπυρίζει» η λάμψη του φωτός γενικεύεται και κορυφώνεται, καθώς χύνεται σε όλη την πλάση που μεταμορφώθηκε σε ναό και λάμπει παντού.

B2. (α)

Χρονικά επίπεδα

Μέσα από την αφήγηση του κεντρικού επεισοδίου, ο ποιητής φροντίζει έντεχνα, με αφηγηματικές αναδρομές στο παρελθόν και ανοίγματα στο μέλλον, να υφάνει ταυτόχρονα ολόκληρη την ιστορία του ήρωα, πριν και μετά το ναυάγιο. Έτσι ο μύθος αναπτύσσεται παράλληλα σε χρονικά επίπεδα.

- Το πρώτο καλύπτει το χρόνο του ναυαγίου και της θαυμαστής εμπειρίας.
- Το δεύτερο την προϊστορία του ήρωα στην Κρήτη.
- Το τρίτο χρονικό επίπεδο είναι η ζωή του πρόσφυγα μετά το ναυάγιο και το χαμό της κόρης.
- Ένα τέτοιο χρονικό επίπεδο συνιστά ο οραματισμός της έσχατης κρίσης.

Στους στίχους 1 – 4 εντοπίζεται το πρώτο αφηγηματικό επίπεδο, το ναυάγιο όπου η Φεγγαροντυμένη, αφού διάβασε στα σωθικά του Κρητικού τον «πόννο» της ψυχής του, συγκινήθηκε και εξαφανίζεται.

Στους στίχους 5 – 14 ο αφηγητής με τη φράση «Έγώ από κείνη τή στιγμή δέν έχω πλιά τό χέρι» συνειρμικά με το χέρι που είχε «σηκωτό» κατά την εξαφάνιση της Φεγγαροντυμένης μας μεταφέρει στο τρίτο αφηγηματικό επίπεδο, στο αφηγηματικό παρόν και μιλάει ως πρόσφυγας.

Μέσα στους στίχους αυτούς, όμως, εντοπίζεται και αναφορά στο δεύτερο αφηγηματικό επίπεδο, στο παρελθόν της Κρήτης. Η αναφορά αυτή γίνεται στο στίχο 6 «Π' αγνάντευεν Αγαρηνό κι εγύρευε μαχαίρι», αφού Αγαρινοί θεωρούνται και οι Τούρκοι λόγω της κοινής με τους Άραβες μουσουλμανικής θρησκείας. Επίσης, στους στίχους 10 – 12 «Άργά, κι όνειρατα. . .σκάει» μέσα στην αφήγηση των γεγονότων του παρόντος (ή στην προδρομική αφήγηση) παρεμβάλλεται μια σύντομη αναδρομή στο παρελθόν μέσω του λογοτεχνικού ευρήματος του ονείρου. Όταν, δηλαδή, ο Κρητικός και τωρινός δυστυχισμένος ζητιάνος πέφτει κουρασμένος να κοιμηθεί, βλέπει εφιάλτες μέσα στους οποίους εμφανίζεται και πάλι η Φεγγαροντυμένη και η σκηνή της θαλασσοταραχής.

Τέλος, στους στίχους 16 – 20 το χέρι γίνεται και πάλι το μέσο μετάβασης στο παρελθόν. Ο Κρητικός θυμάται ότι αυτό το χέρι, με το ποίο τώρα παλεύει τα κύματα, κάποτε ήταν πολύ δυνατό, όταν στα «πρώτα νιάτα» έδινε ηρωϊκές μάχες για την απελευθέρωση της πατρίδας του, της Κρήτης.

B2. (β)

Στους στίχους αυτούς παρουσιάζεται το θέμα της έλξης της Φεγγαροντυμένης και του Κρητικού. Η ολόφωτη μορφή, αφού στάθηκε και κοίταξε τ' αστέρια έστρεψε το κεφάλι και το βλέμμα της προς τον Κρητικό που βρισκόταν μπροστά της μέσα στα υδάτινα ρεύματα.

Η Φεγγαροντυμένη και η στροφή του βλέμματός της στον Κρητικό παρομοιάζονται με μια πυξίδα και με τη μαγνητική βελόνα της που έλκεται από το βορρά. Τον κοίταζε μαγνητισμένη ενώ εκείνος την κοίταζε εκστατικός. Η πετροκαλαμίθρα ως δείκτης πυξίδας χρησιμοποιείται για να δείξει με έντονο τρόπο πως της γυναικείας οπτασίας τη ματιά την είχε μαγνητίσει ο Κρητικός. Βέβαια σε υστερότερη παραλλαγή «εγώ το σίδερο κι αυτή η πετροκαλαμίθρα» εμφανίζεται με το ρόλο του αλεξικέραυνου που καλείται να εξουδετερώσει την οργή του κεραυνού ο οποίος πέφτει πολύ κοντά στην κορασιά. Τέλος, με το σχήμα «άρσης θέσης» «όχι στην κορφή . . . κλίνει» ο ήρωας εκφράζει τον εντυπωσιασμό του για το προσηλωμένο βλέμμα στον ίδιο και όχι στην κόρη, που ως γυναίκα είχε μεγαλύτερη ανάγκη μέσα στη θάλασσα.

Γ1. (α)

Ο Κρητικός έβλεπε τη Φεγγαροντυμένη έχοντας την εντύπωση (Ελεγα πως) ότι την είχε γνωρίσει στο πολύ μακρινό παρελθόν (πολύ καιρόν οπίσω) ως εξιδανικευμένη μορφή η οποία έρχεται τώρα ως ανάμνηση ευχάριστη και σχεδόν ξεχασμένη : γλυκιά (μεταφορά) κι αστοχισμένη. Όμως δε θυμόταν :

- Αν αυτή τη μορφή την είχε δει στην πραγματικότητα θαυμάζοντάς την ως εικόνη μέσα στο ναό.
- Αν την είχε πλάσει με τη φαντασία του ιδανική αγαπημένη, ως ίνδαλμα ερωτικό.
- Ή αν αυτή ήταν μια (πάλι) φανταστική μορφή των ονείρων της βρεφικής ακόμη ηλικίας του (ίσως και μορφή της μητέρας του).
- Αυτή η αναζήτηση της μορφής από τον ήρωα (στιχ. 13 – 18) στο μακρινό παρελθόν έχει υποστηριχθεί ότι είναι σχετική με τον ιδεαλισμό του Σολωμού, που ανάγεται στη μελέτη του Πλάτωνα και στην υιοθέτηση της θεωρίας του για τον κόσμο των ιδεών.

Με την τριπλή υπόθεση που κάνει ο ήρωας εμφανίζεται και πάλι ο αριθμός τρία, που δείχνει την επίδρασή του από το δημοτικό τραγούδι.

Γ1. (β)

Ύστερα από το εκστατικό όραμα της Φεγγαροντυμένης, η εξαφάνισή της που άφησε τον Κρητικό χωρίς στήριγμα, σηματοδότησε την αλλαγή της ζωής του. Η νέα κατάσταση στη ζωή του ήρωα δίνεται σε σχήμα άρσης – θέσης μέσα στο οποίο νοούνται δύο αντιθετικές εικόνες : από τη μία ο πολεμοχαρής και άξιος πολεμιστής «Π' αγνάντευεν Άγαρηνό. . . κι έγύρευε

μαχαίρι» και από την άλλη ο ταπεινωμένος και εξευτελισμένος ζητιάνος «**Χαρά** δέν τοῦ 'ναι ὁ πόλεμος . . . δακρυσμένο μάτι». Εξομολογείται, λοιπόν, ὅτι ἔχει ξεπέσει, ἔχασε τὴν επιθετικότητα, τὸ σθένος τοῦ πολεμιστῆ και κατάντησε ἕνας δυστυχισμένος ζητιάνος που ἀπλώνει τὸ χέρι στους περαστικούς για να ζητήσῃ λίγο ψωμί, ζώντας μια ταπεινωτικὴ και εξευτελιστικὴ ζωὴ που τον κάνει να κλαίει με καταρρακωμένη τὴν αξιοπρέπεια και τὴν περηφάνια του. Ὁ ἀφηγητῆς μεταφέρει συνεχδοχικὰ στο χέρι και στα μάτια τὴ δυστυχία και τὴν ὅλη κατάστασή του «δακρυσμένο μάτι». Πρόκειται για ριζικὴ ψυχικὴ μεταμόρφωση τοῦ ἥρωα που βρίσκει τώρα τὴν πλήρωση μέσα στην ἀγάπη τοῦ ἄλλου κι ὄχι ὅπως πριν στον ἐξοντωτικὸ ανταγωνισμό.

Δ1.

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ

- Ἡ ἐμφάνιση μιας θεσπέσιας θεϊκῆς μορφῆς μέσα σ' ἕνα ἐξιδανικευμένο θαλασσινὸ τοπίο. Στον Κρητικὸ : « Ἐσειότουν τ' ὀλοστρόγγυλο. . χρυσὰ μαλλιά της». Ἀντίστοιχα στον Καρυωτάκη : «Ἐνα κορμί παρθενικὸ . . . σε κύματ' ἀφρισμένα.»
- Ἡ καταληκτικὴ ἐπίδραση που ἀσκεῖ ἡ μορφή στη φύση. Στον Κρητικὸ : « Ἐκοίταξε τ' ἀστέρια, κι ἐκεῖνα ἀναγαλλιάσαν». Ἀνάλογα στον Καρυωτάκη : «ὁ ἥλιος ἐσκυθρόπασε μπροστὰ στὰ τόσα κάλλη.»

ΔΙΑΦΟΡΕΣ

- Ὁ ἥρωας στον Κρητικὸ βιώνει μια μεταφυσικὴ, ἀμεση, οπτικὴ ἐπικοινωνία με τὴ Φεγγαροντυμένη, καθὼς στέκεται ἐκστατικὸς μπροστὰ της. Ἀντίθετα, ὁ ἥρωας στο ποίημα της «θαλάσσιας νεράιδας» παρακολουθεῖ συνεπαρμένος ἀλλὰ στα κρυφὰ τὴ γυναικεῖα μορφή «Ἐγὼ, κρυμμένος κάπου κεῖ στό ἔρημ' ἀκρογιάλι»
- Ὁι δύο οπτασίες ἐκφράζουν διαφορετικὰ συναισθήματα ἀπέναντι στους ἥρωες. Ἐνὼ ἡ Φεγγαροντυμένη συγκινεῖται με τὸ δράμα τοῦ ἥρωα και τὸν συμπονα «Ἐχαμογέλασε γλυκά στὸν πόνο τῆς ψυχῆς μου», «ἐδάκρυσαν τὰ μάτια της», ἡ οπτασία τοῦ δευτέρου ποιήματος ὅταν ἀντικρίζει τὸν ἥρωα ἐκδηλώνει συναισθήματα φόβου «τὰ μάτια της τὰ θεϊκὰ μέ φόβο μέ κοιτάζουν.»

Ὁι δύο μορφές παρουσιάζονται με διαφορετικὰ γνωρίσματα. Ἡ Φεγγαροντυμένη ἀποκτὰ μια διάσταση θεϊκὴ, ἐκφράζοντας μια βαθιὰ πνευματικὴτητα, ἐνὼ ἡ νεράιδα στον Καρυωτάκη συνοδεύεται ἀπὸ ἕναν διάχυτο ἐρωτισμὸ – ἠδονισμὸ «Ἐνα κορμί παρθενικὸ, γυμνὸ ἀργοπροβάλλει κι ἀπλώνεται ἠδονικὰ σε κύματ' ἀφρισμένα», «Κι ἔδειξε πάσαν ὁμορφιά καὶ πάσαν καλοσύνη».